

Plánování a organizace klamání v obranné operaci armádního sboru

*Příprava obranné operace armádního sboru zpravidla zahrnuje plánování a organizaci bojové činnosti, přípravu vojsk a přípravu prostoru obrany. Jde o závažné období rozkrytí protivníka a přípravy operace. Jeho délka závisí na způsobu zahájení konfliktu. Jednou z variant může být zahájení agrese po určitém období příprav. **Otázka plánování a organizování klamání** v této variantě bude obsahem následujícího článku, který je navazující na články uveřejněné ve VR č. 10/93 a 2/94.*

* * *

Bylo by účelné mít již v míru zpracovány operační plány použití vojsk armádního sboru v různých variantách. To vyžaduje upřesnit a dopracovat obecné plány do konkrétní podoby podle vzniklé situace. V každém případě však velitel a štáb armádního sboru bude postupovat podle **obecného metodického postupu, jehož obsahem zpravidla bude činnost podle schématu:**

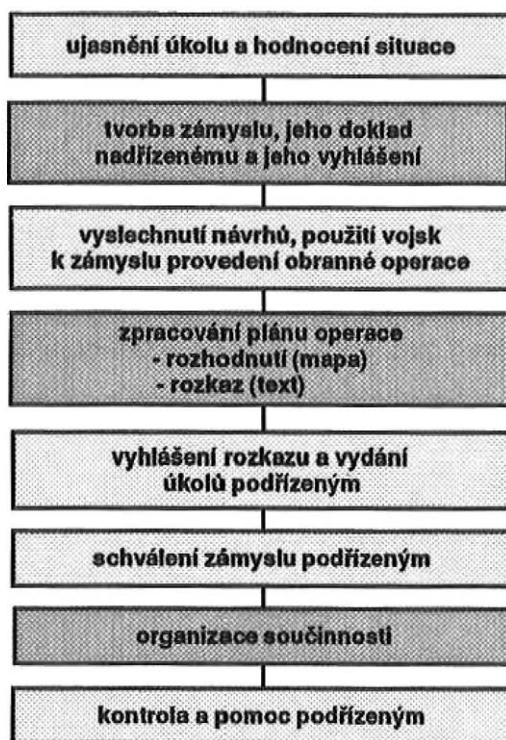


Schéma 1

Pod pojem *plánování* lze zahrnout činnost, která je ukončena vyhlášením rozkazu. *Organizace* je následující činností. Podle některých názorů je kontrola samostatnou částí přípravy operace, ale z hlediska štábu armádního sboru je možné tuto činnost zahrnout do organizace či organizování.

Rídícím subjektem v tomto procesu je velitel sboru, který rozhoduje o možných variantách činnosti vojsk, jež připravuje náčelník štábu sboru s využitím operační správy. Náčelník štábu je koordinátorem veškeré činnosti mezi jednotlivými zástupci a náčelníky druhů vojsk a služeb. Rozhodující otázky plánování a organizování v rovině zámyslu činnosti a vševojskových záležitostí jsou hlavní náplní práce velitele, náčelníka štábu a operační správy. **K vševojskovým záležitostem**

patří i celá oblast klamání, proto v rozhodovacím procesu velitele se prolíná všemi postupnými kroky plnění metodiky jeho práce a práce celého štábu armádního sboru.

Nelze plně souhlasit s dosavadními zažitými stereotypy plánování a organizování klamání.

Utajování klamání

Při štábních nácvičích a VŠC se prosazoval *požadavek přísného utajení*. Z tohoto návyku se postupně utvořila představa, že otázky klamání musí řešit skupina, která pracuje odděleně a v naprosté tajnosti. Jde o mylnou představu v tom smyslu, že by problém klamání byl *utajovanější* než samotný problém plánování operace ze vševojskového hlediska. Vždyť pro protivníka bude větším úspěchem, zjistí-li, jak zamýšlíme operaci provést, než jak zamýšlíme o ní klamat. Mimo jiné toto přehnané utajování způsobovalo, že problematika klamání byla tak tajná, že ji zodpovědní funkcionáři nejenže neznali, ale byla na okraji jejich zájmu.

O otázkách klamání se naopak má hovořit (samozřejmě tam, kde se o nich hovořit smí), v rozsahu nutnosti při řešení obecných otázek. Otázky klamání je proto třeba řešit od samého počátku plánování, tj. od ujasňování úkolu a hodnocení situace až po důsledné řešení při organizaci součinnosti.

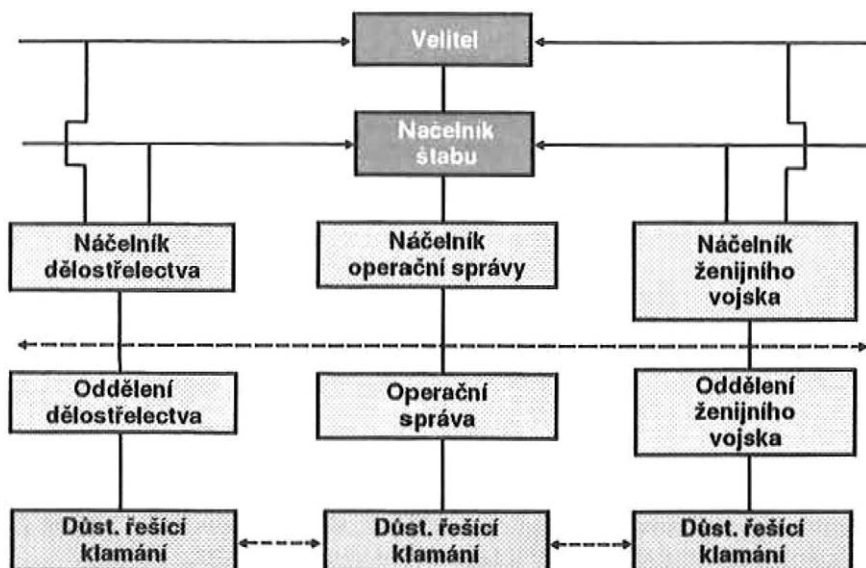
Skupina pro klamání

Ani v doposud platném předpise Oper-1-4 „Operační maskování“ se nehovoří o vytváření specializovaných skupin na štábech, ale postupem času, zvláště v 70. - 80. letech bylo „moderní“ vytvářet takovéto skupiny jako např.:

- skupinu pro plánování a řízení komplexního palebného ničení,
- skupinu pro likvidaci následků použití ZHN,
- skupinu k řízení REB,
- skupinu pro operační maskování atd.

Takové vytváření skupin se zdůvodňovalo složitostí úkolů a nemožností, aby velitelé nebo náčelníci štábů otázky řešili bezprostředně. Řešení nových problémů aplikace operačního umění v praxi pravděpodobně nelze řešit tím, že speciální úkoly budou plánovat, organizovat a řídit k tomu vytvořené speciální skupiny. Kromě toho nejsou naše operační štáby „nafukovací“, ale naopak lze očekávat tendenci jejich ztěsňování a postupného vybavování prvky automatizovaného systému velení. V jednotlivých správách operačního štábu musí být specializovaní odborníci na různé oblasti (v míru i „v poli“), ale není žádoucí vytvářet odděleně pracující skupiny, a ještě k tomu patřičně utajené. Velitel a náčelník štábu se nemůže zbavovat odpovědnosti a „delegovat“ povinnosti na skupinu, kterou sice „řídí“, ale při izolování (utajování) od ostatních příslušníků štábu se postupně dopracovává k určitým výsledkům, které však nemusí korespondovat se vševojskovým zámyslem. I na ostatních správách a odděleních je třeba, aby pověření důstojníci řešili i specifické otázky, včetně problematiky klamání. Zástupci a náčelníci druhů vojsk by měli otázky klamání řešit „bezprostředně“ samozřejmě s tím, že budou mít

na správách (odděleních) připravené důstojníky k řešení klamání. Tito důstojníci štábu armádního sboru udržují mezi sebou součinnost, tak jako mezi sebou řeší součinnostní otázky zástupci velitele a náčelníci druhů vojsk a služeb. Vazby podřízenosti a nadřízenosti, jakož i vazby součinnostní mohou na štábu armádního sboru probíhat i v řešení oblasti klamání podle uvedeného schématu:



Legenda:

- > podřízenost
- .-> součinnost

Schéma 2

Uvažovat proto o vytváření specializované skupiny pro klamání lze připustit pouze v tomto smyslu.

Princip řízení podle cílů

V celém plánovacím procesu je nutné všeobecně posilovat moderní prvek řízení podřízených, což je „řízení podle cílů“, které v práci velitele a operačního štábu znamená:

- dát podřízeným větší volnost v rozhodování v rámci „mantinelů“ daných zámyslem nadřízeného,

● posílit odpovědnost podřízených za způsob splnění úkolu, kterým se má dosáhnout stanoveného cíle,

● netrvat na obsahu a rozsahu zpracovávaných dokumentů, ale ponechat tuto volbu na podřízeném, který sám uváží, co je pro efektivní velení postačující atd.

V oblasti plánování a organizace klamání jde tedy o uplatnění tohoto všeobecného principu racionalizace práce velitele a štábu armádního sboru.

V praxi to znamená, aby:

▲ v nařízení velitele AČR pro klamání byla stanovena pouze opatření klamání, která provádí v jeho prospěch, a nezbytné součinnostní úkoly,

▲ ve vyhlášeném zámyslu klamání velitele armádního sboru byla stanovena pouze hlavní opatření klamání v obranné operaci bez konkrétních úkolů, a tím ponechán prostor k tvůrčí činnosti podřízených při návrzích k praktické realizaci klamání jednotlivými druhy vojsk a služeb,

▲ v úkolech podřízeným svazkům a útvarům byly stylizovány pouze a hlavní opatření mající vliv na nezbytné dodržení součinnosti,

▲ při organizaci součinnosti byla sladěna činnost podřízených při klamání v nezbytné míře atd.

Rozsah zpracovávaných dokumentů

Zvláště v 80. letech došlo ve štábní praxi k rozbušení dokumentace do nebývalých rozměrů. Kriterium „kdo vyrobí více a lépe podbarvené dokumentace, ten je lepší“ bylo a dá se konstatovat, že ještě je uplatňováno v práci velitelů. *Formální stránka převyšuje stránku obsahovou.* V oblasti klamání nejsou problémy ani tak s množstvím zpracovávané dokumentace jako spíše s nižší kvalitou jejich obsahu. Podle předpisu Oper-1-4 se zpracovává grafický **Plán operačního maskování** (jako součást Plánu operace) s textovou legendou. Podřízeným se vydávají **Nařízení pro operační maskování**. Zástupci a náčelníci druhů vojsk a služeb úkoly operačního maskování plánují v rámci svých plánů činnosti.

V současnosti je tendence po stránce vševojskové zpracovávat rozhodnutí velitele v grafické podobě na mapě, rozkaz velitele, který je jeho textovým vyjádřením, úkoly podřízeným pak ve formě nařízení. V praxi se tedy odboural nadbytečný dokument, kterým byl vševojskový „Plán operace“.

Pro oblast klamání se jeví možnost zpracovávat:

ve variantě a)

- **Plán klamání v operaci** v grafické podobě na mapě stejného měřítka jako rozhodnutí,
- **Rozkaz velitele ke klamání**, který by byl jeho textovým vyjádřením,
- **Nařízení podřízeným ke klamání**.

ve variantě b) pouze

– **Rozkaz velitele ke klamání** v textové podobě.

Opatření klamání (pouze hlavní) by se mohla zpracovávat do Rozhodnutí velitele na mapě, opatření klamání druhů vojsk by byla zpracována v odborných plánech zástupců a náčelníků. Úkoly podřízeným ke klamání by se mohly zpracovávat ve vševojskových (odborných) nařízeních.

ve variantě c)

– nezpracovávat žádné zvláštní dokumenty.

Všechny varianty jsou možné, přičemž každá má své klady a zápory.

Ve variantě a) se neřeší všeobecný požadavek snížení rozsahu zpracovávané dokumentace, ale je zde možnost jasného grafického znázornění opatření klamání.

Varianta b) je lákavá, ale zdá se, že by vznikl *technický problém* opatření klamání zpracovat do rozhodnutí, se zachováním potřebné míry přehlednosti. Jednou z cest je, aby rozhodnutí obsahovalo jen hlavní (vševojsková) opatření, a ne opatření (byť i hlavní) druhů vojsk. Praxe je taková, že zástupci a náčelníci druhů vojsk a služeb přispívají do vševojskových dokumentů opatřeními, která tam nepatří. Na „uvolněná“ místa by mohla být doplněna opatření *skutečně vševojsková*, tedy klamání, ochrana, REB atd.

Úkoly ke klamání zpracovávat do běžných nařízení podřízeným vojskům je pravděpodobně reálné. Samozřejmě to předpokládá, že *princip utajování* bude chápán podle uvedené úvahy. Úkoly k demonstrační činnosti by přitom nemusely být jednotkám vydávány jako úkoly ke klamání, ale k běžné bojové činnosti. Tato myšlenka nemá nic společného s utajováním. Jde zde o možnou obavu, že by jednotka nařízenou činnost neprováděla přirozeně, a tudíž by mohl být snížen stupeň věrohodnosti.

Varianta c), ve které by byla všechna opatření klamání (cíle, zámysly, úkoly, součinnost) součástí běžné vševojskové i odborné dokumentace, tedy že by se v porovnání s variantou b) *nezpracovával ani Rozkaz velitele ke klamání* a otázky klamání by byly součástí jednotlivých částí běžného rozkazu velitele, je také lákavá. Pravděpodobně však doposud nejsou podmínky k tomu, aby se na tento způsob plánování přistoupilo. Hrozilo by totiž nebezpečí, že by se problematice klamání opět věnovala malá pozornost. *Optimálním řešením* by v dnešní situaci mohla být *kombinace variant a) a b) tj. zpracovávat:*

- **Plán klamání v operaci** v grafické podobě (na mapě),

- **Rozkaz velitele ke klamání** v textové podobě.

Možnost *nezpracovávat* Plán klamání v operaci v grafické podobě je třeba prověřit při VŠC armádního sboru. To si pravděpodobně vynutí nejprve upřesnit obsah rozhodnutí velitele na mapě.

Hlavní opatření ke klamání v práci velitele a štábu as

Základem pro plánování klamání je *Směrnice hlavního velitele pro klamání a zámysl velitele armádního sboru k obranné operaci*. Zástupci a náčelníci druhů

vojsk vycházejí z odborných směrnic, kde by se mělo řešit i klamání. Souběžně s tvorbou zámyslu operace je nutné tvořit i **zámysl klamání v operaci**.

Při ujasňování úkolu je třeba pochopit cíl klamání, popř. opatření, která nadřízený plánuje ve prospěch armádního sboru.

Při hodnocení situace je základem hodnocení možných variant činnosti protivníka při zahájení a provedení útoku. Je nutné si uvědomit, že pokud velitel a náčelník štábu s využitím návrhů náčelníka zpravodajského oddělení a náčelníka operační správy nevyhodnotí možný zámysl činnosti protivníka ve více variantách s určením té nejpravděpodobnější, pak nelze jednoznačně zámysl klamání v obranné operaci vytvořit. Možnost plánování, organizace a provádění klamání v operaci je založena právě na této skutečnosti. V myslích některých velitelů a příslušníků operačních štábů je zakořeněna představa, že klamáním máme „odvést a rozptýlit alespoň část sil a prostředků protivníka z předpokládaného směru hlavního úderu“ (viz Oper-1-4, str. 49). To je závažný omyl. Naopak opatření klamání v obranné operaci máme protivníka „navádět“ na směr vlastního hlavního úsilí, tedy jej přesvědčovat o tom, že jím zvolený směr hlavního úderu je správný. Proto je nezbytné vyhodnocení variant činnosti protivníka. Velitel na základě vyhodnocení situace a předpokládaných variant činnosti protivníka rozhodne o svém zámyslu sice podle té nejpravděpodobnější varianty, ale tento zámysl musí mít schopnost být „upravitelný“ i k případné další, méně pravděpodobné variantě.

Úsilí klamání (těžiště zámyslu klamání v operaci) se proto musí soustředit na přesvědčení protivníka o tom, že vlastní vojska budují obranu s úsilím na jiném, podle našeho vyhodnocení méně pravděpodobném směru hlavního úderu protivníka.

Stručně shrnuto - klamáním máme protivníka ovlivnit tak, aby volil způsob útoku přesně podle našeho zámyslu vedení obranné operace. V tomto směru je nutné správně pochopit úlohu náčelníka zpravodajského oddělení při přípravě podkladů pro tvorbu zámyslu. Při analýze informací o protivníkovi musí být odhaleny informace směřující k našemu oklamání, protože i protivník bude využívat klamání.

Zámysl klamání v operaci může obsahovat:

- výchozí variantu činnosti protivníka ke klamání,
- klamný prostor obrany armádního sboru, včetně prostoru (směru) hlavního úsilí obrany,
- klamné prostory obrany (výchozí prostory) prvosledových a druhsledových svazků (vševojskové zálohy), včetně prostorů (směrů) hlavního úsilí - předpokládaný klamný manévr silami a prostředky.

Zámysl klamání by se mohl zpracovávat graficky na budoucím Plánu klamání v operaci nebo spíše na pracovní mapě náčelníka štábu či náčelníka operační správy (důstojníka operační správy, který je pověřen řešit otázky klamání v operaci). Pokud je zámysl řešen v rámci Rozhodnutí velitele na mapě (pracovní mapě velitele), pak je rozlišen podbarvením zákres opatření klamání. Velitel by jej měl přednést nadřízenému veliteli bezprostředně po vševojskovém zámyslu vedení

obraně operace. Po zpracování případných připomínek by jej velitel armádního sboru měl vyhlásit ihned po vyhlášení vševojskového zámyslu.

V návrzích zástupců a náčelníků druhů vojsk musí být veliteli armádního sboru předkládány i návrhy na použití sil a prostředků daného druhu vojska k realizaci zámyslu klamání v operaci.

Obecně by měla část návrhu, týkající se klamání obsahovat:

- formy klamání časově a prostorově k zabezpečení zámyslu klamání,
- vlastní další opatření ke klamání,
- požadavky.

Náčelník štábu (resp. náčelník operační správy) by měl ve svém návrhu v části týkající se klamání navrhnout:

- ▲ formy klamání silami mechanizovaných brigád a vojskem územní obrany k zabezpečení zámyslu klamání, včetně předpokládaných klamných manévru (do hloubky i k provedení protiúderu),
- ▲ formy klamání vojskem REB a spojovacím vojskem.

Po přednesení návrhů jednotlivými zástupci velitele a náčelníky druhů vojsk (služeb) a jejich schválení velitelem (náčelníkem štábu) jsou hlavní vševojsková a hlavní opatření druhů vojsk (služeb) v rozsahu podle rozhodnutí velitele armádního sboru (náčelníka štábu) zapracovávána do Plánu klamání v operaci (grafická část opatření klamání) a Rozkazu velitele ke klamání (textová část opatření klamání). Je otázkou praktického prověření, zda se zapracovávání hlavních úkolů druhů vojsk (služeb) do vševojskových plánů osvědčí. Zástupci a náčelníci si vlastní opatření klamání zapracovávají do svých plánů.

Plán klamání v operaci by mohl obsahovat:

- zámysl činnosti protivníka ve variantách,
- vševojskový zámysl vedení obranné operace - prostor obrany armádního sboru, včetně prostoru (směru) hlavního úsilí, prostory obrany (výchozí prostory) prvosledových a druhsledových svazků (vševojskové zálohy), předpokládané manévry silami a prostředky atd.,
- zámysl klamání v operaci,
- opatření ke klamání o místech velení, stanovištích průzkumu, navedení letectva, rušení, skladech materiálu armádního sboru aj.

Rozkaz velitele ke klamání může obsahovat:

- cíl klamání v obranné operaci,
- zámysl klamání v operaci,
- úkoly podřízeným v oblasti klamání v pořadí:
 - a) prvosledovým mechanizovaným brigádám a vojskům územní obrany,
 - b) druhsledovým mechanizovaným brigádám (včetně přidělených) a vojskům územní obrany,
 - c) ostatním vojskům sboru;

- signály,
- doby pohotovosti aj.

Po zplánování operace následuje *organizace* plánovaných opatření i v oblasti klamání. Je možné, aby *úkoly ke klamání* byly podřízeným předávány písemnou nebo jinou formou v rámci „Výpisu z rozkazu velitele“ anebo vševojskovými (odbornými) nařízeními.

Při organizaci součinnosti velitele armádního sboru se řeší v jednotlivých obdobích i úkoly ke klamání. Důraz se klade na časové a prostorové sladění opatření klamání mezi mechanizovanými brigádami, vojsky územní obrany a hlavními opatřeními druhů vojsk. Zvláštní pozornost je třeba věnovat šetření silami a prostředky i tím, aby běžná činnost svazků a útvarů armádního sboru byla využívána k provádění klamání (to je k *demonstrační činnosti*).

Kontrola a pomoc podřízeným je všeobecnou podmínkou úspěšného velení vojskům. Cílem kontroly opatření klamání je odhalit a odstranit zjištěné nedostatky a tím přispět k požadavku věrohodnosti klamání. Každý, kdo řídí vojska, kontroluje i oblast klamání. Ke kontrole opatření klamání by se nemusely organizovat zvláštní kontrolní akce, ale měly by být součástí kontrol přípravy operace. *Velkou pozornost je nutné věnovat radiotechnickému a rádiovému maskování, zvláště k omezení, ne-li zákazu jakéhokoliv provozu rádiových a radiotechnických prostředků spojení v obraně a přípravě Plánu dezinformací.*

Součástí kontroly přípravy a plnění úkolů klamání jsou i opatření směřující přímo k získání poznatků o tom, jak protivník reaguje na naše klamání. Tento úkol zpravidla zabezpečuje zpravodajské oddělení armádního sboru a orgány vojenského obranného zpravodajství. Na základě těchto poznatků je nutné upřesňovat teorii i praxi klamání.



Některé názory obsažené v tomto článku jsou jistě polemické, ale to není důvod je nevyslovovat. Procvičování klamání v rámci operační přípravy, hodnocení, prosazování a jeho skutečné využívání v případné bojové činnosti by se mohlo stát aktuálním úkolem. Tato téměř zapomenutá zásada vojenského umění by měla být v co nejkratší době opět pozvednuta na úroveň, kterou si zaslouží. Očekáváme odezvu k naznačeným zásadám i na stránkách tohoto časopisu.